

Elli Salo kirjoitti menestysnäytelmän Stalinin vainoista

Suomesta Neuvostoliittoon loikkasi 1930-luvulla arvioiden mukaan jopa 20 000 suomalaista, joista tuhansia tuomittiin pakkotyöhön ja leireille. Monen kohtalona oli joutua teloitetuksi. Tutkimusten mukaan ainakin 5 000 suomalaista tapettiin Stalinin vainoissa vuosina 1937–1938.

Tästä kipeästä aiheesta näytelmän kirjoittanut kirjailija, dramaturgi ja kääntäjä **Elli Salo** kertoi Pääkaupungin Wanhojen Toverien toukokuun tapaamisessa viisi vuotta kestäneestä prosessista, jonka edetessä poliisikuulustelupöytäkirjoista, kirjeistä, päiväkirjoista ja muistitietöäänitteistä syntyi koskettava näytelmä nimeltä Muistopäivä. Näytelmä on täyttänyt viime vuoden marraskuusta lähtien Kansallisteatterin Pienen näyttämön katsomon ilta illan jälkeen.

Näytelmän pohjautuu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Kansallisarkiston Suomalaiset Venäjällä -tutkimusprojektin aineistoihin.

- Aineistoja lukiessani pintaan ei niinkään noussut informaatio, vaan tunnemuistot, joita kertoivat Neuvostoliitosta palanneet ja heidän sukulaisensa. Useat heistä tunsivat syyllisyyttä tai häpeää ja halusivat vaieta kokemuksistaan, Elli Salo totesi.

Hän sanoi, etteivät monet tiedä vielä, mitä heidän Neuvostoliittoon loikanneille sukulaisilleen on tapahtunut. ”Epätietoisuuden taakkaa ja koteloitunutta surua on kannettu vuosikymmeniä. Kun näistä vaikeista asioista puhutaan ja ne tehdään näkyviksi, yksittäisten ihmisten kohtalot voivat muuttua yhteisiksi kokemuksiksi ja se mahdollistaa surutyön.”

Kansallisarkiston ja SKS:n aineistoista Salo kokosi fragmentteja ja lopulta näistä osasista syntyi fiktiivinen tarina. Se kertoo seitsemän kuvitteellisen suomalaisten kokemuksista neuvostojen ihannemaassa ja heidän vuosikausia kestäneestä matkastaan pakkotyöleiriltä pakkotyöleirille aina hyytävään loppuratkaisuun saakka. Näytelmän loikkareiden, kuten tuhansien Neuvostoliittoon loikanneen todellisten suomalaisten elämä päättyy teloitukseen.

Elli Salo sanoi olevansa kiitollinen siitä, että pääsi taiteilijana Kansallisarkiston tutkimusprojektiin mukaan ja sai työskennellä huippututkijoiden kanssa. ”Kaikki hankkeen tutkijat olivat valmiita antamaan apuaan ja jakamaan tietämystään. Se oli mullistava kokemus.”

Teksti **Annakati Mattila**

Kuva **Hannu Ohvo**